بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2020/HC-A/269
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޙުސައިން ޝަރީފް / ފަތަހަސްވާގެ، ލ. ކަލައިދޫ
- އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ތާރީޚު: 15 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1442 / 30 އޮކްޓޫބަރު 2020
- ނިމުނު ތާރީޚު: 24 ރަބީޢުލްއައްވަލް 1442 / 09 ނޮވެމްބަރު 2020

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް
ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީމް
ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ޙަމީދު
ފަނޑިޔާރު ޢާއިޝަތު ޝުޖޫނާ

- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:
- ނަންބަރު: 145-B10/AM/2020/09
- ނިންމި ކޯޓު: ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- ބާވަތް: ކޯޓު އަމުރު
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 10 އޮކްޓޫބަރު 2020
- ނިމުނު ތާރީޚު: 10 އޮކްޓޫބަރު 2020

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދުގެ ޚިޔާލު (ފަނޑިޔާރު އަބްދުﷲ ހަމީދު ތާއިދުކުރައްވާފައި)

ތަޢާރުފު

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/09 "ޝަރީޢަ އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމުން" އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށްއެދި މ. ކަލަފާނު، މަތިރަސްތާގެ / ޙުސައިން ޒަރީން (އައި.ޑީ ކާޑު ނަންބަރު A376869) ގެ ފަރާތުން ހިފެހެއްޓުމުގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅުއްވުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެއްވީ ފަރާތަކީ، ޙުސައިން ޒަރީންގެ ޤާނޫނީ ވަކީލެވެ.

ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތް

2. ޙުސައިން ޒަރީންގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ޖިނާއީ ކުށުގެ ދަޢުވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 190/Cr-C/2020 ހުށަހެޅިފައިން ކޯޓުގައިވެއެވެ.

3. ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ނުވަތަ މައްސަލަ ބަލާ ގޮސް އިތުރުގޮތަކަށް ކަނޑައަޅަންދެން ޙުސައިން ޒަރީން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން އަންގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/893 އަމުރު ނެރުއްވާފައިވެއެވެ. އެއަމުރުން ބަންދުގެ މުއްދަތު ފަށާ ތާރީޚަކީ 16 ސެޕްޓެމްބަރު 2020 ކަން އެނގެއެވެ. އަދި މުއްދަތު ފަށާ ގަޑި އަކީ 13:10 އެވެ. ބަންދުގެ މުއްދަތު ހަމަވާ ތާރީޚާއި ގަޑިއެއް އެ އަމުރުގައި ބަޔާންކޮށްފައެއްނުވެއެވެ.

4. ޤާނޫނު ނަންބަރު 21/2020 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) އަށް 3 ވަނަ އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގެ ދަށުން، ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމަށްއެދި އަޕީލުކުރެވޭ ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. އަދި އެ އަމުރު[1] މުރާޖަޢާކޮށް ދޭން ނިންމާފައިވަނީ 10 ނޮވެމްބަރު 2020 ގައެވެ. އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައި މިވަނީ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ އަމުރު[2] މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމުމެވެ.[3]

---

[1] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/893 އަމުރު

[2] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/893 އަމުރު

[3] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/09 "ޝަރީޢަ އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމުން"

ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ބޭއްވި މަޖިލީހުގައި ހުސައިން ވަކީލުގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރެއްވި ނުކުތާތައް

5. ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ބޭއްވި މަޖިލީހުގައި، ހުސައިން ވަކީލުގެ ފަރާތުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި 02 (ދޭއް) ނުކުތާއެއް ފާހަގަކޮށްފައެވެ. އެ ނުކުތާތަކަކީ:

(ހ) އެޓަރނީ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން އެކަށައަޅާފައިވާ 'ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި [illegible] [illegible] ސިޔާސަތު 2018' ގެ ދަށުން، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމުގައިވާ [illegible] ބަންދު [illegible] 30 (ތިރީސް) ދުވަހަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން [illegible] މުރާޖަޢާކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައި ވީނަމަވެސް، އެކަން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން [illegible]، އަދި އެކަން [illegible] [illegible] [illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމަށް [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؛

(ށ) ޤާނޫނު ނަންބަރު 21/2020 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) އަށް 3 ވަނަ އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގެ ދަށުން، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމުގައިވެސް ވިޔަސް، އެއް [illegible] [illegible] ބަންދު 30 ދުވަހަށް [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] ބަންދުކުރުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ހުސައިން ވަކީލު އަދި ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމުގެ [illegible] [illegible]، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް [illegible] އިޞްލާޙު [illegible]، ހުސައިން ވަކީލުގެ ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ އަޑުއެހުމެއް 22 އޮކްޓޫބަރު 2020 ގައި [illegible] [illegible] [illegible]، އަޑުއެހުން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] އަޑުއެހުމެއް [illegible]، [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުމުގެ [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދު [illegible] އަޑުއެހުމެއް [illegible]، އަދި [illegible] 22 އޮކްޓޫބަރު 2020 އިން ފެށިގެން 10 ނޮވެމްބަރު

2020 އާ ހިސާބަށް ހުސައިން ޖަމީލް ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވި ހުކުމް [illegible] ނުކުރެވޭނެކަމުގައި އެކަން ކަމުން ހުސައިން ޖަމީލް ބަންދުން ދޫކޮށްލުމަށް [illegible] ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާކަން އެނގެން އޮތެވެ.

ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ބަންދު މުއްދަތުއިތުރުކުރުން ބޭއްވި ޝަރީޢަތުގައި ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ފާހަގަ ކޮށްފައިވާ ނުކުތާތައް:

6. ބަންދު މުއްދަތުއިތުރުކުރުން ބޭއްވި ޝަރީޢަތުގައި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަ ކޮށްފައިވަނީ:

(ހ) 'ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި އަމަލުކުރާނެ ގަވާއިދު ސިޔާސަތުތައް 2018' ގެ ދަށުން، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ ފަރާތުން ބަންދު މުއްދަތުއިތުރުކުރުމުގެ ކަންކަން ކުރިއަށް [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] ބަދަލެއް ގެންނަން ޖެހިއްޖެކަމަށްވާނަމަ، އެކަން ކޯޓަށް އަންގަމުންދާނެކަމަށް ބުނެފައިވާ ނުކުތާއާއި؛

(ށ) ޤާނޫނު ނަންބަރު 21/2020 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) އަށް 3 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) އަށް ބެލުމުން، "އެއީ ހައްޔަރުކުރެވިފައިވާ ފަރާތެއް އޭނާ ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރަންވާނެ" ކަމަށް އޮތުމުން އެ އިބާރާތުގައި ވީޑިއޯ ކޮންފަރެންސް ސިސްޓަމުގެ ފަރާތުން [illegible] [illegible]، އަދި މިހާރު [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދު މުއްދަތުއިތުރުކުރުމުގެ ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible]، ވީޑިއޯ ކޮންފަރެންސް ސިސްޓަމުގެ ފަރާތުން އޭނާ ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރުން ކަމަށް ބުނެފައިވާ ނުކުތާއާއި؛

(ނ) ޤާނޫނު ނަންބަރު 21/2020 (ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) އަށް 3 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) އަށް ބެލުމުން، މިއީ ދައުލަތުން އިސްތިސްނާއީ ގޮތެއްގައި ބަންދު މުއްދަތުއިތުރުކުރުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެނގެން އޮތުމާއި، އަދި 30 (ތިރީސް) ދުވަސް ހަމަވާއިރުވެސް ބަންދު މުއްދަތުއިތުރުކުރުމަށް [illegible] އެ [illegible] ބަންދު [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދު [illegible] [illegible] ބުނެފައިވާ ނުކުތާއާއި

(ށ) ދަޢުވާ ލިބޭފަރާތް ބަންދުކޮށްފައިވަނީ ކޯޓު އަމުރެއްގެ ދަށުންކަމަށާއި، އެ ކޯޓު އަމުރުގައިވަނީ އެފަރާތް ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް ކަމަށާއި، އެ އަމުރުގައި ގޮތެއް ސާފުކޮށް އެނގިގެންނުވާކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކޮށްފައިވާ ނުކުތާއެވެ.

އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމި ނިންމުން:

7. އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމި ނިންމުމުގައިވަނީ "ލ. ކަލައިދޫ، މަހަރަސްމާގެ، ޙުސައިން ޒިޔާނުގެ މައްޗަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ [illegible] [illegible] ކުށުގެ ދަޢުވާއާ ގުޅިގެން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 190/Cr-C/2020 ގެ ސިޓީއާ ނިސްބަތުން ޙުސައިން ޒިޔާން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/893 އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށްޓަކައި ބޭއްވި އަޑުއެހުމުގައި، ދެފަރާތުން ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރެއްވުމުން، ޙުސައިން ޒިޔާނުގެ ބަންދަށް މިވަގުތު އިތުރު ބަދަލެއް ގެންނަން ޖެހޭކަމަށް ނުފެންނާތީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/893 ކޯޓު އަމުރުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަށް ބަދަލު ނުގެނެސް ނިންމައިލީމެވެ." މިފަދައިންނެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތައް:

8. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާފައިވަނީ 02 (ދޭއް) ނުކުތާގެ މައްޗަށެވެ. އެއީ:

(ހ) ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/09 ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށްކަމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާ އަދި

(ށ) ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/09 ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) އާ ޚިލާފަށްކަމަށް ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފުގެ ނުކުތާތަކާމެދު ފަނޑިޔާރުންގެ ޚިޔާލު:

ފުރަތަމަ ނުކުތާ: ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45ވަނަ މާއްދާ ޚިލާފަށްކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާ

9. އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައިވާ ޤާނޫނަކާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެމަތިން މެނުވީ އެއްވެސް މީހެއްގެ ގައިން އަތްލައި، ހިފައި، ހައްޔަރުކޮށް، އަދި ބަންދުކޮށްގެން ނުވާނެ

ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާއިރު، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަކީ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރެވިފައިވާ މީހެއްކަމަށާއި، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ހުރި މުއްދަތު، 30 (ތިރީސް) ދުވަސް ވަންދެން ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރުމެއްނެތި ބަންދުގައި ގެންގުޅުމަކީ ޤާނޫނާ އެއްގޮތްވެގެންވާ ކަމެއް ނޫންކަން ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަށް އަމަލުކުރަންފެށިތާ 30 ދުވަސް ހަމަވިއިރުވެސް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭތޯ ބެލުމަށް ކޯޓަށް ހާޒިރުކޮށްފައިނުވާތީ، މި އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ ނިންމުން ނިންމިއިރު އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ބަންދުގައި ހުރި ޤާނޫނު ހުއްދަކުރާ [illegible] އަދި ޤާނޫނު [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45ވަނަ މާއްދާ [illegible]

10. [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ [illegible] 58ވަނަ މާއްދާގެ [illegible]

190/Cr-C/2020 ނަންބަރު ކޭހުގެ ދަށުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ބަންދުގައި ބަހައްޓަން އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު: -145 J/MA/2020/893 ކޯޓު އަމުރުން ނިންމާފައިވާކަމާއި، މި އަމުރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރީޢަތުގެ ކޯޓަކުން ބާތިލްކޮށްފައިނުވާކަމާއި، އެ އަމުރަކީ ތަންފީޒުކުރަމުންދާ އަމުރެއް ކަމަށް ދެއްވާފައިވެއެވެ.

ދެވަނަ ނުކުތާ: ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އާ ޚިލާފުވާގޮތަށް ބަންދު ކުރުމުގެ ނުކުތާ

11. ޝަރީޢަތް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/09 ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އާ ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ ދަޢުވާގެ ނުކުތާގެ ތަފްސީލުގައި ބުނެފައިވަނީ ޖަރީމާގެ ޝަކުވާގެ ބަންދުކުރުމުގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) އަށް ގެނެވުނު 3ވަނަ އިސްލާޙާއެކު، އެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގައި ކަނޑައަޅާ އުސޫލަށް އަމަލުކުރަން ފެށުމާ 30 ދުވަސް ހަމަވެއްޖެއްޔާ، އެ މާއްދާގެ ދަށުން ބުނެފައިވާ ޖަރީމާގެ ބަންދު މުއްދަތާ ކުރިމަތިވެ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށް ވާޖިބުކުރެވިފައިވާއިރު، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އަށް އަމަލުކުރުމުގެ ނުކުތާއަކީ، ސަބަބެއް ނެތި ބަންދުގައި ހުރި ފަރާތް ވަގުތުން މިނިވަންކުރުމަށް ޤާނޫނުގެ ދިޔުންކަމަށެވެ.

12. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގެ މަޤްޞަދަކީ، ސަބަބެއް ނެތި ބަންދުގައި ބަހައްޓާ ފަރާތުގެ "ހަބިއަސް" ނުވަތަ ގޮތްކަމުގައި ދިމާވާއަދުވަރަކަށް ބަންދުގައި ބޭތި ނިވާކަމަށް ގަބޫލުކުރެވެއެވެ. އެ މާއްދާއަށް އަމަލުކުރުމުގައި އެއްވެސް ނަތީޖާއެއް ނުކުތުނުމަށް ކަމެއްގެ ޝަރުޢީގައި ބެލުމެއް ހިނގައިދިޔަކަމާ، އެއީ ނަތީޖާއަކީ، އެ މާއްދާ އަކީ އެއްވެސް ބަންދުއްނުން ބާކީ މާއްދާއެއްކަމުގެ ވާހަކަމެވެ. އެއްވެސް ބަންދުއްނުން ބާކީ މާއްދާއެއް ޤާނޫނު ހަމަ މަޤްޞަދުން ޤާނޫނުގައި ލިޔެފައިން ބޭއްވެވެ. އެ މާއްދާއަށް އަމަލުކުރުމަށް އެއްވެސް ނަތީޖާއެއް ނުނުކުންނަ ކަމެއް ކަމަށް ބުނެވެން ދިޔުމަށް، މުސްތަޤްބަލުގައިވެސް އެ މާއްދާއަށް އަމަލުކުރަން ނުޖެހޭ ބާވަތު މާއްދާއެއްކަމުގައި ނުސިފަކުރެވޭން ކަނޑައެޅެއެވެ.

13. ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކޮށްފައިވާ މީހަކު 30 (ތިރީސް) ދުވަހުން ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރުމަކީ، އެމީހާ ވަގުތުން ދޫކޮށްލަންޖެހޭ ސަބަބެއްކަން އެ މާއްދާގެ ނަޞްބަން ބަލާއިރު އެނގޭތޯ. އެއީ މާއްދާގެ ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރަންޖެހޭ ސަބަބު އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިންސާފުވެރިކަމެވެ. އެ މާއްދާގެ އިޖުރާއާތުގައި އޮންނަނީ "އަދި އެކާ އިތުރަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުތައް އޮތްތޯ ބެލުމަށްޓަކައި، އެއާ ބައްދަލުކުރުމަށްޓަކައި ވަގުތުން، އެއާ ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރަންވާނެއެވެ" މިހެންނެވެ. މިގޮތުން، އިތުރަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭތޯ ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުތައް އޮތްތޯ ބެލުމަށްޓަކައިކަން އެނގެއެވެ. އަދި އެ އިޖުރާއަތް ފުރިހަމަކުރުން ބަންދުގައި ހުރުމާ ކުރިމަތިލާ ހިނދުކޮޅަށް ފަދައިން ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަންދުގައިހުރި ފަރުދުންނަށް ލިބިދީފައިވާ ޙައްޤެކެވެ. ޤާނޫނު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބަންދުކުރެވޭ ހުރި ބަންދު، ޖިނާއީ މުރާފަޢާތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން މުރާޖަޢާކުރުން އެއީ ބަންދު ދަމަހައްޓަން ނިންމުމުގެ ނަތީޖާއަކަށްވާތީ، ހައިކޯޓަށް ބަންދުގެ މައްސަލަހުށަހެޅޭނެއެވެ.

14. އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ދައުލަތުގެ ވަކީލުން މި ނުކުތާއަށް ޖަވާބު ދެއްވުމުގައި ބުނެފައިވަނީ ޝަރީން އަދި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/893 ކޯޓު އަމުރުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވާތީ، ދިމާކުރަނިވި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ މުރާފަޢާތުގެ ޤާނޫނު) އަށް ގެނެވުނު 3ވަނަ އިސްލާހުގެ ދަށުން ޙުސައިން ޝަރީން އިތުރަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުތައް އޮތްތޯ ބަލަންޖެހޭނަމަ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުން ބަންދު މުރާޖަޢާކުރަންޖެހެނީކަމަށެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ބަންދު މުރާޖަޢާކުރާނީ ކަންފެށުނުއިރު ސުލޫކުފުރު ކަމަކާއި، އެ ނިންމުމުން މުރާޖަޢާކުރަންޖެހޭނީކަމަށް އެކުލެވުން އެ ނިންމުމުން މުރާޖަޢާކުރަންޖެހޭ ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދީފައިވާކަމަށެވެ. ޖިނާއީ މުރާފަޢާތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން 30 ދުވަހުން ބަންދު މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް ޙުސައިން ޝަރީން ކޯޓަށް ހާޒިރުނުކުރެވުނުކަމަށް ޙުސައިން ޝަރީން ވަގުތުން ކްރިމިނަލްކޯޓަށް ހާޒިރުކޮށްފައި، ޙުސައިން ޝަރީން ކޯޓު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/893 ކޯޓު އަމުރުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދު

އަމުރުކޮށްފައިވަނީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގެ ދަށުން 10 ނޮވެންބަރު 2020 ގައި ޖުވެނައިލް ކޯޓުގެ ބަންދު މުއްދަތު ފާއިތުވެފައިވާތީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން ގެނެވުނު 3ވަނަ އިސްތިސްނާއަށް އަމުރުކުރެއްވުމުން 30 (ތިރީސް) ދުވަސް ހައްޔަރުގައި ބަހައްޓަން ނިންމަވާފައި، އެ ދުވަހުގެ އެ ހިސާބާ ހަމައަށްވެސް ޖުވެނައިލް ކޯޓުން ދޫކޮށް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/893 ކޯޓު އަމުރުގެ ދަށުން ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައެވެ، އެ އަމުރަކީ އޭގެ ބައެއް ބަދަލުކޮށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ކަށަވަރުކޮށްފައިވާ، އެގޮތުން އަދި މިގޮތުން ބަދަލުގައި އެއް ސަބަބު އަމުރުކޮށްފައި ބަދަލުކޮށްދެއްވުމެވެ.

އިސްތިއުނާފު ނުކުރެވޭނޭ ސަރުކާރުން ބަހައްޓަންކޮށްފައިވާ ގޮތް:

15. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައިވާ ޤާނޫނަކާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެމަތިން މެނުވީ، އެއްވެސް މީހެއްގެ ގައިން އަތްލައި، ހިފައި، ހައްޔަރުކޮށް، އަދި ބަންދުކުރެވިގެން ނުވާނެއެވެ.

16. ޤާނޫނުއަސާސީގެ މާއްދާތައް މާނަކުރަންވާނީ ވަކި މާއްދާއަކަށް އެކަނި ބެލުމުގެ ބަދަލުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ މާއްދާތަކާ ގުޅި ތަފާތު އަސާސީ ޙައްޤުތަކުގެ ބަދަލުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ އަސާސީ ރޫޙާ ގުޅިގެން ނަގާން ޖެހޭނެއެވެ.[4] އެހެންކަމުން، ސަރުކާރުން ދަޢުވާކުރާ ކަމެއް މެނުވީ ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް ދޫކޮށްލުމުގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ އުސޫލު ދޫކޮށްލުން މުހިންމު ކަމުގައި އަބަދުވެސް ގަބޫލުކުރެވެއެވެ.

17. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"އެ މީހަކު ދޫކޮށްލެވިއްޖެނަމަ ޝަރީޢަތަށް ޙާޟިރުނުވެދާނެ ނުވަތަ ހެކި ނައްތާލާ ނުވަތަ ހެކިވެރިންނަށް ނުރައްކާ ކުރިމަތިވެދާނެ ނުވަތަ ޖަރީމާއެއް ކުރިއަށް ގެންދާނެކަމަށް ބެލެވޭ ނަމަ މެނުވީ، ޝަރުޠުތަކާއެކު ނުވަތަ ޝަރުޠެއްނެތި ދޫކޮށްލަންވާނެއެވެ، ނުވަތަ ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ ޝަރީޢަތަށް ޙާޟިރުވުން ކަށަވަރުކުރުމަށް ޙާޟިރުވާނެކަމަށް ބެލެވިގެން ދޫކޮށްލަންވާނެއެވެ، އެއްވެސް މީހަކު ސަރުކާރުން ބަންދުކޮށްފައިވާ ކަމެއް އެ މީހަކު ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބުތައް ނެތްނަމައެވެ. އަދި ބަންދުން

---

[4] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/78 އާއި 2020/SC-A/79 ޤަޟިއްޔާގެ 41 ވަނަ ޕެރެގްރާފް

ދޫކޮށްލާ ހިނދު ކޯޓުތަކުގެ އުޞޫލުން ނުވަތަ ކޯޓަށް ބަލާފައި ގޮތުން ބާރު ލިބިގެންވާ ކަމެއްގެ މަތިން ކޯޓަށް ހުށަހެޅުނު ކަންތައްތަކުގެ ކަންކަމަށް އެނގެން ނެތްކަމަށްވާތީ ކަމަށް ބުނެދީފައެވެ." މިހެންވެ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ މި މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، ސަލާމަތުން ދޫކުރުމުގެ ކަންތައް ނިންމަވާ ބަންދުގައި ބަހައްޓަން އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު ދޭން ކަނޑައަޅާފައިވާކަން އެނގެއެވެ.

18. ބުނެފައިން ޖަހައިން ސަރުކާރުގެ ނިޔުންދުން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން އަމުރުކުރުމުގެ ޙައްޤު ހުށަހެޅުމުގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރައްވާ ޤާނޫނާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތިންނޭ ބަލައިލެވެ، އެ ބަންދުކުރުމުގައި ކުރިމަތިވާ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް އެ އަމުރެއް ދޭންވާނެ ކަމަށް ނުވަތަ ނިންމަވާ ކަމަށެވެ. އަދި އެ އަމުރު ބުނެފައިން ޖަހައިންގެ މައްސަލަ ތަފްޞީލުކުރުމުގެ ކާރު އެއާއި ގުޅުންހުރި އަޙްކާމުތަކުގެ ތެރޭ އަދި މި މައްސަލައިގެ ބެޑްދާ ނިޔާގެ ސަރުކާރަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 4ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން، އެއީ ބަންދުން ދޫކޮށްލައިފިނަމަ މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތަށް ނުރައްކާތެރިވެދާނެކަމަށް ފެންނަހިނދު ނުރައްކާތެރި އަމުރުއެކަން އެ އަމުރަށް ބެލުން އެކަށީގެންވެއެވެ. އަދި އެ އަމުރު އެއްވެސް ކޯޓަކުން ބޭނުންކުރާކަން އެކަށީގެން ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެ އަމުރުގެ ދަށުން އެކަން ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައި ވަކި ޤާނޫނީ އެއްވެސް ކަމެއްގައި ބަލަހައްޓަންވާނެ ކަމަށް އެކަށީގެން ނުވާނެކަމެވެ.

19. ދެން އެޅުނު ސާފުކަމީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ޅ) ގައި ބުނާ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައި ދިއުމުން، ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ކުރިމަތިވާ ޤާނޫނީ އެއްގޮތަށް ކަމެއް ކަމަށްވާ ނުވަތަ ނޫނީ އެޅުނު ސާފުވެއެވެ. އެކަމަކު މިހެން ޤާނޫނުގެ ދަށުން އެއްގޮތަށް ކުރުވައިފާ ކަމެއް ކަމެއްގައި އަސްލުންނަށް ޤާނޫނުގެ ނުކުތުވެއެވެ. އެއީ ޤާނޫނުގައި، ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގައި ހުރި ކުއްލި 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭން ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާ ކުރުމުގައިވާތީއެވެ.

20. ދެން އޮތް ސާފުކަމީ އެކަމުގެ ޤާނޫނީ ނަތީޖާއަކީ ކޮބައިތޯ އެޅުނު ސާފުކަމެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ޅ) ގައި އެކަން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އެވެ. ހަމައެކަނި އެ އަހަރުގައި ބުނެފައިވަނީ:

"މި މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ)ގެ ދަށުން ސަލާމަތުން ނިޔުންދުން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ހުކުމްކުރުން ނިންމައިފިނަމަ، އެ ނިންމުން ކޯޓުން 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި މުރާޖަޢާކުރަންވާނެއެވެ. އަދި، އެކަން އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގައި

ބަޔާންކުރެވޭ ސަބަބެއް އޮތްތޯ ބެލުމުގައި، އެއީ ކޮންކަމެއްކަން ޤާނޫނުން ބަލާ، އެކަން ޝަރީޢަތުން ނިންމަންވާނެއެވެ."

މިފަދައިންނެވެ.

21. ޤާނޫނުގައި ވަކިކަމެއް ވަކި ގޮތަކަށް ކުރަންވާނެކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު އެކަމެއް އެ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަކަށް ނުކުރުމުގެ ނުކުންނާނެ ޤާނޫނީ ނަތީޖާ ސީދާ ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާނަމަ އެ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރުމަކީ އެ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ކަންކުރުމެއް ކަމުގައި ބެލެވޭނެއެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނަށް ބަލާއިރު، އެނގޭ ގޮތުގައި، ވަކި ޕާޓީއެއްގެ ސަރުކާރުގެ ނިޔާވަނީ ބަންދުކުރުމުގެ ކަމާއި ނުލައި ދަޢުވާ ކުރުމާއި ބެހޭގޮތުން ވާނަމަ، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ވާ ގޮތުގެ އިތުރުން އެވެ. އެގޮތުން 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ފުރަތަމަ ޖުމްލައިގައި ވަނީ "އެ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބުނާ (ހ) ގެ ދަށުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ބަޔާންކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން ..." މިފަދައިން ކަނޑައަޅާފައެވެ. އެހެންކަމުން، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ބަޔާންކުރުމަށް ޤާނޫނު ކަނޑައަޅާފައިވާ ފެށުމުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ދަޢުވާ ކުރުމަށް އެދެވެއެވެ.

22. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ބަޔާންކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން ދަޢުވާ ކުރުމަށް ޤާނޫނު ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތަކީ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ އެ މުއްދަތެވެ. މިފަދައިން ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްވެސް ކަމެއް އެ ދުވަހު ނުކުރެވެއެވެ. އެގޮތުން މުއްދަތު ހަމަވުމުގެ ކުރިން ދަޢުވާ ނުކުރެވިއްޖެނަމަ ކުރާނެ ކަމެއް އެ ދުވަހު ފާހަގަ ނުކުރެވޭ އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ދަޢުވާ ކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެ ތެރެއިން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ބަޔާންކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން ނިޔާކުރުމަށް ފަހު ދަޢުވާ ކުރުމަށް ހުށަހެޅުމަށް ބާރު ލިބިގެންވާކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައި ވަނީ ކޯޓުތަކުގެ ފަރާތުން ނިންމާފައިވާ ގޮތެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެކަން ކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ދުވަސް އެ މުއްދަތުގެ އެއްވެސް ދުވަހު ގެއްލި ދިޔައިރު ވެސް ދަޢުވާ ކުރުމަށް ހުރަހެއް ނުވާ ގޮތަށް ޤާނޫނު ކަނޑައަޅާ ވަނީ ދަޢުވާ ކުރުމުގެ ހައްގު ބާތިލުވާކަމަށް ނޫނެވެ.

23. އެހެން ގޮތަކުން ބުނާނަމަ، އެ މުއްދަތަށް ފަހު ކުރެވޭ ދަޢުވާއެއް ބާތިލުވާނެކަމަށް ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިނުވާތީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބުނެފައިވާ މުއްދަތަކީ 30 (ތިރީސް) ދުވަހުގެ މުއްދަތެއް ކަމުގައި ދަޢުވާ ކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ބަޔާންކުރާ ދުވަހުން ފެށިގެން ނިޔާކުރުމަށް ޤާނޫނު ކަނޑައަޅާފައިވާ

އެ ނިންމުމަކީ ކޯޓުން 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން ނިމުމަކަށް އަންނަނީކަމަށް، މުއްދަތު ކަނޑައެޅިފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމުގައި ބަލައިގެންނަމަ، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް ޤާނޫނުގައި ދީފައިވާ އިޚްތިޔާރުގެ ބޭނުން ކަނޑައެޅުން ކަމުގައި އަހަރެންނަށް ފެންނަކަމެވެ.

24. ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދު ކުރުމަކީ ވަކި ޙާލަތްތަކެއްގައި ވަކި ޙާލަތެއް ސަލާމަތަށްޓަކައެވެ. ވަކި މުއްދަތަކަށް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ދިން ޙާލަތުގެ ބަދަލުތަކާއި އެކުގައި ބައްޓަމް ވާނަމަ، އަދި ބަންދުކުރި ސަބަބުތައް ބަދަލުވެ، ދެން ނެތް ކަމަށް ފެނިއްޖެނަމަ، ހަމައެކަނި އެ ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ބާރު ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި ހިމެނޭކަމަށް، އެ ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރުމަކަށްވުރެ ބަންދުކުރުމަކީ ނިމުން ކަމުގައި ކަމެއް ކަނޑައަޅާ ޤާނޫނުގައި ގޮތްދީފައިވާ ކަމެއް ދެކެން ނެތްކަމުގައި ބަލަން އެނގެއެވެ.

25. ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމުގައިވާ މުއްދަތަކީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބުނެފައިވާ މުއްދަތު ކަމުގައިވާ 30 (ތިރީސް) ދުވަސް، ހަމަވުމުގެ ކުރިންވެސް، އޭނާ ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލަށް ފެނިއްޖެ ހިނދެއްގައި، އެ ބަންދު ދޫކޮށްލުމަށް އަދި ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގައި ހުށަހަޅައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، އެކަމުންވެސް އެނގެނީ ދަނީ އަދުލު ޙާކިމު އަރިހުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބަހައްޓަންޖެހޭ ސަބަބު ކަމެވެ. ވަކި މުއްދަތަކާ ނޫންކަމެވެ. އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާއިން ކޮށްދީފައިވާ ކަމަކީ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރާ ކޯޓުން ނިމުމަކުން ގެއްލޭ ނޫނެވެ. ނަމަވެސް އެ ނިންމުން މުރާޖަޢާކުރުމުން ވަގު ޖާގަ ތަނަވަސްކޮށްދީފައިވެއެވެ.

26. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކުރެވިފައިވާ ޖިނާއީ ބަންދުގެ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ އުސޫލުތަކެއް މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާ ޤަވާޢިދުގައި ބަޔާންކުރަންވާނެކަމަށް ބުނެފައިވާއިރު، އަދި މިހާތަނަށް އެ ޤަވާޢިދު ވުޖޫދުގައި ނެތްކަން އެނގެއެވެ.

27. މި މައްސަލާގައި ހުސައިން ޝަރީފް އަޙްމަދު ކުރުމުގެ ކޯޓު އަމުރަކަށް ކުރިމަތިން ކޯޓުގައި ދިވެހި ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ

އެދުމުގެ މަތިން އެދުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ހުސައިން ޖަމީލް ހައްޔަރުކުރުމަށް ނެރެފައިވާ ކޯޓު އަމުރުގެ ދަށުން ހުސައިން ޖަމީލް ހައްޔަރުކޮށްފައިވެއެވެ.[5] އަދި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 58ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަންދުކުރި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަށް [illegible] ކްރިމިނަލް [illegible] މުޖުތަމަޢުގެ ސަލާމަތާއި ރައްކާތެރިކަމަށްޓަކައި ހުސައިން ޖަމީލް ބަންދުކުރުމަށް އަމުރުކޮށްފައިވެއެވެ. ހުސައިން ޖަމީލްގެ މައްޗަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 190/Cr-C/2020 ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/893 ކޯޓު އަމުރުން ނިންމާފައިވެއެވެ. މި އަމުރު ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެއްވެސް ކޯޓަކުން ބާޠިލުކޮށްފައެއް ނުވެއެވެ. އެ އަމުރަކީ ޤާނޫނުގައި އޮތް ސައްޙަ އަމުރުކަމެވެ. ހުސައިން ޖަމީލް ބަންދުގައި ހުރީ އެ އަމުރުގެ ދަށުންނެވެ. އެ އަމުރަކީ ކޯޓުން 30 (ތިރީސް) ދުވަހަށް މުއްދަތަށް ހަމަވާ އަމުރެއް ނޫނެވެ.

28. [illegible] ކަންކަން [illegible]، ހުސައިން ޖަމީލް ބަންދުކޮށްފައިހުރި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45ވަނަ މާއްދާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާ ޚިލާފަށްކަމުގައި ބަލައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ވަކި ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތި، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެނައުން [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible]:

29. މި ޤަޟިއްޔާގައި ދިފާޢުގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ [illegible] ގޮތެއް ނިންމަންޖެހޭ ކަމަކީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/09 [illegible] ނިންމުމުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[6]ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] އެވެ. [illegible] [illegible]،

---

[5] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-J/HA/2020/74 ކޯޓު އަމުރު

[6] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު ގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގެ ދަށުން ކަނޑައަޅައިފައިވާ މުއްދަތުގެތެރޭގައި ބަންދު އަމުރު މުޤައްރަރުކޮށްފައިނުވާނަމަ ބަންދުގައިވާ މީހާގެ ބަންދަކީ ޤާނޫނާ ޚިލާފު ބަންދަކަށްވާނެއެވެ.

ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރުމާ ގުޅޭ އަސާސީ އުސޫލުތައް

30. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާއިން، ރައްޔިތުންގެ މިނިވަންކަން ޙިމާޔަތްކޮށްފައިވާ ޤާނޫނާ އެއްގޮތްވާގޮތުގެ މަތިން ނޫނީ އެއްވެސް މީހަކު ހައްޔަރު، ހިފެހެއްޓުން، ބަންދުކުރުމަކީ އަސާސީ ޙައްޤު ކަނޑުކުރުން ހިމެނޭ ހިމެނެއެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 2 ވަނަ ބާބުން ކަށަވަރުކޮށްދޭ މިފަދަ ޙައްޤެއްގެ އެއްވެސް މިންވަރަކަށް ވަކި ހަމައެކަށްގެ މީހުން އަދި ކަނޑައެޅި ބައްޓަންކުރެވިފައިވާ ސަލާމަތީ ފުރުޞަތުގައި ގޮތުގެ ހިފެހެއްޓުން ޤާނޫނުއަސާސީ ހުއްދަކުރާ ބައެއް ޙާލަތްތަކެވެ. އަދި ބައެއް ޙާލަތްތަކުގައި ހިފެހެއްޓުން ހުއްދަކުރާ ގޮތް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 16 (ހ) އަދި (ށ) ގައި ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. މިމާއްދާތަކުން ދިނުމަށް އަސާސީ ޙައްޤުތައް މާނަކުރުމުގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 68[7] ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވަސީލަތްތަކުގެ އެހީގައި ބަލައިގެން ކަނޑައަޅަންޖެހޭނެއެވެ.

31. ދިވެހިރާއްޖެ ބައިވެރިވެފައިވާ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކާ ގުޅޭ އެކި ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާހަދާތަކުގައި އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ އާންމު އިޢުލާނު[8]، މަދަނީ އަދި ސިޔާސީ ޙައްޤުތަކާ ބެހޭ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާހަދާ[9]، އިޤްތިޞާދީ، އިޖުތިމާޢީ އަދި ސަޤާފީ ޙައްޤުތަކާބެހޭ ބައިނަލްއަޤްވާމީ މުޢާހަދާ[10] ފަދަ މުޢާހަދާތަކާއި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޤަޟިއްޔާ ސްޓޭޓް ވ ޤާސިމް އިބްރާހީމް[11] ފަދަ ޤަޟިއްޔާތަކުން ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރުމުގެ މަޤްޞަދާއި ގުޅޭ ބަންދުކުރުން ނިގުޅައިގަތުމުގެ މުހިއްމުކަން އަންގައެވެ.

---

[7] - "ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ މި ބާބު މާނަކުރުމުގައި، ކޯޓުތަކާއި ޓްރައިބިއުނަލްތަކުން، ހަމަހަމަކަމާއި މިނިވަންކަމުގެ މައްޗަށް ބިނާކުރެވިފައިވާ ދިމިޤްރާޠީ މުޖުތަމަޢުތަކުގައި ޤަބޫލުކުރެވޭ އަގުތަކަށް ބަލަންވާނެއެވެ. އަދި ދިވެހިރާއްޖެ ބައިވެރިވެފައިވާ ބައިނަލްއަޤުވާމީ މުޢާހަދާތަކަށް ބަލަންވާނެއެވެ."

[8] Universal Declaration of Human Rights

[9] International Covenant on Civil and Political Rights

[10] International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights

[11] 2010/SC-A/10

32. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖިނާއީ އަދުލުގެ ނިޒާމުގައި ކަމުގެ ތަރުތީބުގައި ބަންދުކުރުމާގުޅޭ އުސޫލުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު[12] އާއި އެވިޑެންސްގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ ޤަވާއިދުތަކުގައެވެ.[13]

ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގެ ތަފްސީރު

33. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ މިފަދައިންނެވެ.

> "މިމާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ)ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މީހަކު ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ޙުކުމްކުރާ ނިންމައިދިނަމަ، އެހިސާބުން ކޯޓުން 30 (ތިރީސް) ދުވަހަކުން މުރާޖަޢާކުރަންވާނެއެވެ. އަދި، އޭނާ އިތުރަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ޖެހޭ ސަބަބެއް އޮތްތޯ ބެލުމަށްޓަކައި، އޭނާ ހާޒިރުކުރުވައިގެން ވަކީލުން އޭނާ ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރަންވާނެއެވެ."

34. މިމާއްދާ މާނަކުރުމުގައި މި މައްސަލައިގައި ދެފަރާތުން އެއްބަސްނުވެވިފައިވާކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި، ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން މީހަކު ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ޙުކުމްކުރާކަމަށް ނިންމައިދިނަމަވެސް އެއިރުން ކޯޓުން 30 ދުވަހަކުން މުރާޖަޢާކުރަންޖެހޭނެކަން ހިމެނެއެވެ. ހަމައެއާއެކު، މިޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަން ފެށިއިރު މައްސަލަ ރިސްޕޮންޑެންޓު ހުސައިން ޝަރީފް ކޯޓު އަމުރެއްގެ ދަށުން ބަންދުގައިބަހައްޓަމުންދިޔުމުން، ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަން ފެށި ތާރީޚުކަމުގައިވާ 22 ސެޕްޓެމްބަރު 2020 ވަނަ ދުވަހުން ފެށިގެން 30 (ތިރީސް) ދުވަސްވީއިރު، ހުސައިން ޝަރީފް ގެ ބަންދު އަލުން މުރާޖަޢާކުރަން ޖެހުނުކަމަށް ފާހަގަކުރަމެވެ. އަދި އެމުއްދަތުގައި ހުސައިން ޝަރީފް ގެ ބަންދު އަލުން މުރާޖަޢާ ކުރެވިފައިނުވާކަމަށް ފެށި ދެފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަމަށް ރިކޯޑުކޮށް ކޯޓުގެ މުރާޖަޢާ ނިންމުމުން ފެށި އެނގެއެވެ. ދެފަރާތުގެ ތެރޭގައި މިފަދަ އެގްރީކޮށްފައިވަނީ ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި ބަންދު އަލުން މުރާޖަޢާނުކުރުމުން ނިކުންނަ ޤާނޫނީ ނަތީޖާއާ ބެހޭގޮތެވެ.

35. މިޤާނޫނީ ސުވާލަށް ޖަވާބު ހޯދުމަށްޓަކައި، މާނަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނު[14] ގައިވާ އުސޫލުތަކުގެ ދަށުން، މައްސަލަކަށް، އެޤާނޫނުގެ 4 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަހުގެ ހަރުފީމާނައިގެ އުސޫލުން އަދި އެޤާނޫނުގެ 6

---

[12] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016)

[13] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު (ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016)

[14] ޤާނޫނު ނަންބަރު 04/2011

ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުގައި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 (ވ) ފާހަގަކުރުމަށްޓަކައި މިއިސްލާހު ގެނެވުނު

މަޤްސަދަށް ބަލާލަންޖެހެއެވެ.

36. (ސ) ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު އަށް 3 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ބިލު ސަރުކާރުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ

ބިލެއެވެ. މިބިލު ގުޅިގެން [illegible] ކޮމިޓީ ބަދަލުކުރެވި 5 ޖަލްސާ[15] އެއްގައި [illegible] ފާޅު

[illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]

[illegible] ފާސްކޮށްފައިވަނީ

> "ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން [illegible] ބަންދުގައި ބަހައްޓަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible] 30 ދުވަހުގެ [illegible] [illegible] ބަންދުގައި ބަހައްޓަން [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible]"

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފާސްކޮށްފައިވަނީ

> "..... ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން [illegible] ބަންދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible]. ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން [illegible]
> [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދުގައި [illegible] [illegible]. ޝަރީޢަތްގައި [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދުގައި [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތް
> ނިމެންދެން [illegible] ބަންދުގައި [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން
> ބަންދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
> [illegible]، މި [illegible] [illegible] 30 ދުވަހުގެ [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] ބަންދުގައި
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] .
> [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]

---

[15] 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ 2 ވަނަ ޖަލްސާ
2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ 18 ވަނަ ޖަލްސާ
2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ 20 ވަނަ ޖަލްސާ
2020 ވަނަ އަހަރުގެ ދެވަނަ ދައުރުގެ 33 ވަނަ ޖަލްސާ
2020 ވަނަ އަހަރުގެ ދެވަނަ ދައުރުގެ 33 ވަނަ ޖަލްސާ

> ކަމަ ސަރުކާރަށް ގޮވާލަން، މިއަދު ވެސް ވާނުވާގައި ތިބި މީހުންގެ ދެއްސަވާލައި ބަލައި، ވަގުތުން އެ
> މީހުންގެ ސަލާމަތުކުރުމަށް ގެންދައި، އެ މީހުން ކަންކަމުގައި ހުރި، އެ މީހުން ވަގުތުން ފަހަރަށް ދުރުކުރުން."[16] ...

(ހ) ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުއަށް 3 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ކުރީގައި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު ޤާނޫނުން 130 އަށް ވުރެ ގިނަ އިސްތިސްނާ ހުށަހެޅިފައިވާ އިރު، މިއިސްލާހުން ގެނެވުނު ބަދަލުތަކާ އެކުގެ ބޭނުމަކީ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބިޑީ ޖިނާއީ "ވާނުވާ ނޫނީ" ބިޑީ ބިޑުން ނިމުމުގެކަން ގެންއުޅުނުކަން ޖަލްސާގައި ވާހަކަދައްކާފައިވާ ވަރަށް ގިނަ ދެންނެވުނު ފަރާތްތަކާ ގުޅޭގޮތުންނެވެ. އަދި މިގޮތުން އެއްވެސް އަރަތައް ފަންނުން މީހުން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުން އެކިދުވަސްވަރު ހުކުމްތަކުން ގެއްލިގެންދާ ދުވަސްތަކަކީ ބަދަލުކުރުމުގެ ކަމެއްކަމުގައި މިބަންދުގެތަކާއި ގުޅިގެން ވިއްޔާ ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ އަނިޔާވެރިކަން ގެއްލުވުމަށްޓަކައި ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

(ށ) މުޅި ބަޔާނުން ނިޔާއާބެހޭ ޤާނޫނުން އެނގެނީ މިއިސްލާހުގެ ކުރިން، ހުކުމް އިއްވާ ގޮތަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމަށް ކޯޓަށް އެދިފައިވާ ކުރިމަތިލާ ޙިސާބުގައި ކަމާބެހޭ ބަޔަކު ނޫނީ ދުވަސްތަކުގެ އަދަދަކާއި، މިއަދު މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ޖިނާއީ ޤަޟިއްޔާ ނުނިމުނު، އަދި ކަން މިއަޅުގެ ހައްޤާއި ދަތިން އެކަށް ދުވަހުގެ ވަންދެން، މިގޮތުން ބަންދުގައި ތިބެންޖެހުނެވެ. މިއިސްލާހުގެ ބޭއަދުގެ ކަރުގައި ސަލަބަށް ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދު އަޅުއްވާ ކަލް ބަންދުގައި ހުރުމަށް މިގޮތަށް ކަމުގެ ސާބިތުވާ ބަންދުކުރަމުގެ ވިޔަވާގޮތް މިއަކަށް ތިރީގެ އާއި ބަދަލުކުރަން އަދި ހުކުމް ކުރުމަށް ޤަވާއިދު ޒަރޫރީ ގަވަލާ ބަދަލާ ސާބިތުވާ ބަންދުގެ އިތުރުން އާއި ދުވަސްތަކާއި ހުކުމްތަކުގެ ސަރުކާރަށް ނިޔާއަކަށް އެޅުން ނުވަތަ ހުކުމް ނުވަތަ ހަމައެއް ނުޖެހި ޤާނޫނަށް ކުރި ނިކުމެފައިވާތަކުގެ ޖިނާއީ ޤާނޫނަކާ ވަރަކަށް ބަންދުގެ މުޖުތަމަޢުގެ ހަޔާތް ބަލައިގަނެވޭ ބަދަލުކުރާނެ ނިޔާގައި ކަމެއް އެއްވެސް ބަންދަށް ހުރި 30 ދުވަހުން އަދި ދުވަހަށްވުރެ ޖާގައި ފަހަކަށް ވަނީކަމަށް މިގޮތުގެ ދުވަސްތަކެއް ބަރައި ޝަރީޢަތް އަވަސް ކަން ނިންމުމުގެ މަގުސަދުގައި ކަން އެނގެއެވެ. ޤާނޫނު ތައުޒީރުކުރާ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދު އަޅުއްވާ އޮތުމީ ކުޑަ ކުށްތަކުގެ ނެތި އަދި މައްސަލައާ ގުޅިގެން ހިއްވަރު އުޅުއްވާ ނޫން/ ނުވަތަ އަދި ހިއްސާކުރާކަން މަދު ކުށްގެ އިދާރީ މާ އެވަރު ދުވަހުގެ ވަންދެން ބަންދުގައި

---

[16] 2020 ވަނަ އަހަރުގެ ފުރަތަމަ ދައުރުގެ 20 ވަނަ ޖަލްސާ، 17 މާރިޗު 2020، ހަންސާޑް ސ. 59

ހުންނަ [illegible] [illegible] ގެނައުމަށެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "އިންސާފު [illegible]، [illegible] އިންސާފު [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] މަޖިލީހުން [illegible] ސަބަބެއް [illegible] ބަންދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިތުރަށް ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ޖެހޭތޯ ނުވަތަ ނޫންތޯ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] މަޖިލީހުން، ޤާނޫނުގައި [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބެއް [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދުގައި އިތުރަށް [illegible].

37. މީގެ އިތުރުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ އިބާރާތުގައި "ބަންދުގައި އިތުރަށް ބަހައްޓަން ޖެހޭތޯ" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސަބަބެއް [illegible] ބަންދު ކުރުމުގެ އަމުރެއް [illegible]، 30 ދުވަސް ހަމަވުމުން [illegible] އިތުރަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. "ބަންދުގައި [illegible] [illegible] [illegible]" ނުވަތަ "ބަންދުން [illegible]" ފަދަ އިބާރާތުގެ ބަދަލުގައި "ބަންދުގައި އިތުރަށް ބަހައްޓަން ޖެހޭތޯ" މިއިބާރާތް ބޭނުން ކޮށްފައިވުމުން [illegible] މީހާގެ އަސާސީ ޙައްޤު އިތުރަށް ހިފަހައްޓުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަޖިލީހުގެ [illegible].

38. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ އިބާރާތާއި އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މަޖިލީހުގެ [illegible] [illegible] [illegible] ބެލުމުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައިވާ ފަދައިން ބަންދުގައިވާ މީހާ [illegible] ބަންދު އަމުރު [illegible] އިތުރަށް [illegible] ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދުގައި [illegible] [illegible] އިތުރަށް ބަންދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ވާޖިބު (mandatory) އިޖުރާއަތެއް ފުރިހަމަ ނުވުން ކަމުގައި ދެކެމެވެ. އެހެނީ، މުރާޖަޢާކުރުމުގެ މިއިޖުރާއަތުގެ ދަށުން އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެއެންގުމި ޖިނާ ބަންދުގައި ހުންނަ ހުކުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާގެ އޯބ އަސާސީ ޙައްޤު ހިނގާކުރުމުގެ ސަބަބުތަކުގެ ގޮތުގައި ޙައްޤުތަކުގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށް ޤާނޫނުގައި ވާޖިބުކޮށް ފުރިހަމަކުރުމުގެ އިޖުރާއަތަކީ ނޭޅި ހުށަހަ ހުކުމަށް ކަމުގައިވާތީ ބަންދުގެ ހުކުމާ ގުޅޭގޮތުން ނިންމި ބަންދުގައި ހުންނަ ޤާނޫނީ ކަމުގައިދާނެވެ. ސަބަބަކީ ނިމުން ދުވަސް ބަންދުގައި ބައެއްގެ ހުކުމުން ނުކުމެ އެއާއި އެއްކޮށް ހުކުމްތަކަށް ވީއިރު އިޖުރާއަތް ބަންދުގައި ބައެއްގެ ނިންމުމުގައި ހުކުމަކަށް ޤާނޫނުން ވާޖިބުކުރާ އިޖުރާއަތު ދިމާވެފައިވާ ކޮއްޖެހެން ނުނުވެއެވެ.

39. މިފަދަ އިޖުރާއަތަކީ ބަންދުގެ ޤާނޫނީ ހައިޘިއްޔަތަށް އަސަރުކުރާނެ ފަދަ procedural irregularity އެއް ކަމަށް ބަލައި، ބަންދުގައިވާ މީހާއަށް އެނގެން ބަޔާންކުރުމަށް ފުރު މައްސަލައިގެ ގޮތުން ނިންމަން ބަލާއިރު، ދެވިދާނެ އެއް ހައްލަކީ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދިނުމެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 58 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަދަލު ނަގައިދޭނީ ޤާނޫނީ ބާރެއް ނެތި ނުވަތަ ޤާނޫނު ހިމާޔަތް މީހަކާ ހައްޤުތަކާޚިލާފުވާ ނުވަތަ ބަންދުކުރެވިފައިވާ އެކަމުގެ ބަދަލުގެ ގޮތުގައިކަމާއި އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 210 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ ހުކުމުގެ ބައްޔު ފިޔަވައިވެސް އެބަންދަކު ޤާނޫނީ ހިފާފައި ހައްޤަކަށް/ ބަންދުން ކަމުގައިވާނަމައެވެ. އެހެންކަމުން ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމެއް ނެތި ބަންދު ދެމެހެއްޓުމަކީ irregularity އެއްގެ ގޮތުން ކަނޑައެޅޭނަމަ ބަންދުގައިވާ ފަރާތަށް ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދިނުންކަމުގައި ވެސް ސާބިތުވެފައިވާކަމެވެ.

40. އެހެންކަމުން، މިގޮތުން ޤާނޫނުން ލާޒިމުކުރާ މުރާޖަޢާކުރުމުގެ އިޖުރާއަތަކީ، އެއިޖުރާއަތު ހިފެހެއްޓުމުން އެކަމުގައި އެއްވެސް ނިޒާމެއް ނުކުރެއްވިކަމަކަށް ބެލެވިގެން ކުރިއަށް ގެންދިޔުމަކީ، ކަމާ ބޮޑު މުއައްސަސާތަކުން ޤާނޫނުތަކުގެ ކުރީގެ ހާލަތުން ތަޢާރުފުވެފައިވާތީ، އެހެންގޮތަކަށް ޤާނޫނަށް މާއްދާއެއް އިތުރު ކޮށް ހަމަޖެހިފައިވާ ޙައްޤުތަކުގެ މަޖިލީހުން ގަސްދުކުރި ހާލަތް އެގޮތުގައި ޝަކުވާއާގުޅޭގޮތުންކަމުގައި ދެކެމެވެ. ޤާނޫނު ފާސްކުރުމަށް ޖުނޫނު ދަނޑިވަޅު މަޤުސަދަކީ ވެސް ޤާނޫނުއަސާސީގައާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައާއި، ޕްރޮސީޖަރ ޖިނާޔަތުގެ ޤާނޫނުގައި އަދި މިނިސްޓްރީ ޝަރީޢަތްކުރާ ބަންދުކުރުމާ ގުޅޭ އެންމެހައި ޤާނޫނުތަކުގައި ކަމަށްވާނަމަ

ހަމަތަކާއެކު ތަޙްޤީޤާއި ޝަރީޢަތް ހިންގުމަށް ތާޚީރުކުރެވިފައިވާކަމުގެ އިދިކޮޅު ސަބަބުތަކާއިހުރި[17] ޝަރީޢަތް ނުހިންގި ކުރުމުގެ ތުހުމަތުގައި ހުރި ޖިނާއީ ޙައްޤު ގެއްލި، އެކަން ތަޙްޤީޤުކުރެވޭ ވާނީ ސަބަބުތަކާއިކަނޑުވާލެވުން ގަވާއިދުން އެފަދަ މުއްދަތެއްގެ ހަރުދު ބޭނުން މުއްދަތު ކަނޑައެޅިފައިވާ އިންސާފުވެރި ޤާއިމުކުރުމުގެ. ޙައްޤުތަކުގެ މަޖިލީހުން މިއިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ދަރަޖައިން މިފަދަ މިންވަރަށް ކަނޑައެޅުމުގެ ތަރުތީބުން ބޭނުންކުރެވޭ ގޮތް މިންވަރަށް ޙަޤީޤަތުގައި ވާނެއެވެ. އަދި އެއިރުން ކަނޑައެޅުމަށް ޝަރީޢަތް ނިމުމުގެ ކަން ވެސް ޙަޤީޤަތުގައި ވާނެއެވެ. މިއީ އިސްލާމީ ކަނޑައެޅުމާއި ފެށިގެން އެދުމުގެ މުއްދަތަށް ބަލައިގެން ނިޔާވިއްޖެއިރު ނިސްބަތުން ކަނޑައެޅުމުގައި އިންޞާފުގެ ގޮތުގައި މުޤައްރަރުކޮށްގެން ޙައްޤު މިސްރުގެ މިމީގަޅި ގޮތަކީ ޤާނޫނީ ވާޖިބު ހުރިގޮތުން ކަނޑައެޅިއްޖެ ކޯޓުގެ ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ނުލިބޭނެ މުއްދަތު ޙަޤީޤަތުގައި ތަޙްޤީޤުކުރުމަށް ފެންނަގޮތުގެ ޤާނޫނީ ބަސްފުޅު ތަޙްޤީޤުކުރުމުގެ ޙުކުމްގެ ނިޔާގެ ބަހުސްގެ ގޮތުގައި ޙަޤީޤަތެއް ބަޔާންކުރެވިފައި ވެއެވެ. ގޮތުގައި ދިޔުން ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

41. ފުރިން - ޖަރާއިމު ޕްރޮސިކިއުޝަން އަދާލަތު މެދުވެރިން ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ ޙުކުމެއް އަދި މިހާތަނަށް ކުރިއަށް ގެންދިޔަ ކަނޑައެޅިގެން ބަހައްޓާފައިވާ ޝަރީޢަތް ވެސް ކަނޑައެޅިފައި އަދި ބަޔާންކުރުމުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ޙުކުމުގެ ދަށުން ރިޢާޔަތް ކުރަމުން އިތުރު ބޭނުންކުރެވޭ. މިގޮތުން ކާނޫނު[18]ގައި، ކަނޑައެޅިފައިވާ ތަޙްޤީޤުގައި ޝަރީޢަތް ނިމުމުގެ ޙުކުމުގައި، ޝަރީޢަތްކުރުމުގެ ޙައްޤުން މިސާލަކަށް އަދާލަތު ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ޝަރީޢަތްތަކުގެ ކަނޑައެޅި މިސާލަކަށް ޙައްޤުތަކުގެ ތަޙްޤީޤުކުރުމުގެ ޝަރީޢަތްކުރުމުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ޕްރޮސިކިއުޝަނުގެ ބަދަލުގައި ކަނޑައެޅިފައި އިތުރު ބަޔާންކުރަނީ އަދި ޙުކުމްތަކުގައި އަދި ކަނޑައެޅުމުގެ ޤާނޫނީ މިންގަނޑު ޕްރޮސިކިއުޝަނުގެ ބަދަލުގައި ކަނޑައެޅުމުން ޝަރީޢަތް ކަނޑައެޅިފައިވާ ތަޙްޤީޤުކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ޕްރޮސިކިއުޝަނުގެ ޝަރީޢަތް ފެށުމުން ކޮށްފައިވާ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބަދަލުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާ

---

[17] މިގޮތުން ޝަރީޢަތުގައި ޤާނޫނީ ތަޙްޤީޤުކުރުމުގައި ހުރި ދަރަޖަ ދެކޭ، މިހެން ބުނެފައި ކުރުމުގައި ހުރި ދަރަޖައެވެ. މިއަދު ސަލާމަތުގެ ގޮތުގައި ޖެހިއްޖެ އިންސާނީ ޙައްޤުތަކުގެ ދަރަޖައަށް ހިމެނެއެވެ.

[18] މިސްރުގެ ކާނޫނުގެ ކުރިމަތިލުން ފިޤްހީ ކިތާބު 521، 525 ވަނަ ޞަފްޙާ

ކަމަށް ނިންމާފައިވާއިރު[19] ބައެއް މައްސަލަތަކުގައި [illegible] [illegible] [illegible] މައްޗަށް ބިނާކޮށް ބަންދު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ ފެންވަރަށް އަދުލު މަތީ [illegible] [illegible] [illegible][20] ނިންމާފައިވެއެވެ.

ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުން އަދި ވަކި މުއްދަތަކަށް ބަންދުކުރުމުގެ ފަރަޤު .

42. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން އަލަށް ތަޢާރަފުކުރި "ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން" ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ އުސޫލަކީ އެޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) ގައިވާ ޚާއްސަ ހާލަތްތަކުގައި ވަކި ސަބަބުތަކެއް ފުރިހަމަވުން ޒަރޫރީކަން ވެސް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެގޮތުން މިފަދައިން ބަންދުގައި [illegible] ޖިނާއީ [illegible].

43. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) މާނަކުރުމުގައި 30 ދުވަހުގެ މުއްދަތު ހަމަވާއިރު ބަންދު [illegible] މުރާޖަޢާ ނުކުރެވޭ [illegible] [illegible] ބަންދު [illegible] ޤާނޫނާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ޤާނޫނުން ތަޢާރުފުކުރި "ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން" ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. 30 ދުވަހުން [illegible] [illegible] ބަންދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ [illegible] [illegible] [illegible] 30 ދުވަސް [illegible] ބަންދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

44. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ބަންދު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[19] *Ex Parte Mitchell* (1975), 1975 CanLII 1212 (BC CA), *Ex Parte Amos* (1975), 1975 CanLII 1254 (BC SC)

[20] *Ex Parte Cordes* (1976), 1976 ALTASCAD 228 (CanLII)

44.1 ޝަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި ތިބޭނީ ޚާއްޞަ ޝަރުތުތަކެއް ފުރިހަމަވާ ފަރާތްތަކެވެ. ޖިނާއީ [illegible]

44.2-އާއްމު އުސޫލަކީ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ)ގެ ދަށުން [illegible] 2012/HC-A/89 [illegible]

44.3 ފަނޑިޔާރު އަމުރު މުރާޖަޢާ ކުރުމަށް [illegible] ގޮތް ނިންމުމުގައި [illegible] ވަޒަންކުރަން [illegible]

44.4 ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގެ ދަށުން [illegible] އަދި އެޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ އެހެން [illegible] 60 [illegible] މާއްދާގެ (ރ) ގެ ދަށުން [illegible]

އިތުރުން ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުގެ މައްޗަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ދައުވާ [illegible] ދައުވާ އުފުލިފައިނުވާނަމަ އެކަމުގެ ސަބަބާއި ޝަރީޢަތް ފަސްވަމުންދާނަމަ އެކަމުގައި އިޖުރާއު ނުވަތަ [illegible] [illegible] ނޫން [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ [illegible] [illegible] މުއްދަތު [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތް އަވަސް ކުރުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދެކެއެވެ. މިކަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][21] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައެޅިފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible].

45- އެހެންކަމުން، ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ޕްރޮސިކިއުޝަން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައެޅިގެން [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ [illegible] ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގައި [illegible] 30 ދުވަހުގެ [illegible] [illegible] [illegible].

ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި [illegible] ސަބަބު:

46. މިމައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 (ށ) ގައި [illegible]

> " ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައި ބަންދުކުރެވިފައިވާ މީހަކު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
> [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible]

---

[21] [illegible]

ބަހައްޓަން އަމުރުކުރުމުގެ ކުރިން ބަންދުގެ އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމުގެ އުސޫލުތައް، ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުގައި ބަޔާންކުރެވިފައިވާކަން"

47. ޤާނޫނުގެ 211 ވަނަ މާއްދާގެ[22] (ހ)ގެ ރިޢާޔަތްކުރާއިރު މިޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދަން ޖެހޭ ގަވާއިދު ހެދުމަށް ކަމާ ބެހޭ އިޖުރާއަތުތަކަށް 3 މަހުގެ މުއްދަތެއް ދީފައިވެއެވެ. ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރަން ފެށި 22 ސެޕްޓެމްބަރު 2020 ގައި ކަމުން މިގަވާއިދު ފާސްކުރަންޖެހޭ މުއްދަތު އަދި ފާއިތުނުވެއެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ދަށުން ޤާނޫނަށް އަމަލުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 30 ދުވަހުން މުއްދަތު ހަމަވާ އަދި އެކަމުގެ ސަބަބުން މުޖުތަމަޢުގެ މަސްލަހަތަށް އަސަރުކުރާނެ ކަމުގެ ގޮތުން ބަޔާން ކަމަށް ގޮތުން ޝަކުވާ އުސޫލުތައް ހުރުމަށް ދުވަސް ބެލިޔަސް، ބަންދުކުރަންޖެހޭ ބެލިޔަން ވީނަ ވަސްފުކޮށް ޤާނޫނީ ތުރު ހުރި އެއް ކަމުގައި ދެކެވެ.

48. ޤާނޫނު ނަންބަރު 21/2020 : ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) އަށް 3 ވަނަ އިސްލާހުގެނައުމުގެ ޤާނޫނު 22 ސެޕްޓެމްބަރު 2020 ގައި އެކުލަވާލެވުން ސަރުކާރުގެ ގެޒެޓު ބާރު ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 14 ވަނަ މާއްދާގައި ބަންދުގައިވާ ފަރާތަށް، ބަންދުކުރެވޭފަރާތަށް އަދި ޤާނޫނީ ވަކީލަކާ ޖަލްސާތަކުގައި ބަންދު އަމުރެއް މުރާޖަޢާކުރަން އެދިފައިވާ ކަމަށް ބާރުލިބިފައިވާ ފަރާތަކާ ޝަރީޢަތަކުން އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ކަމަކާ ގުޅުންހުރި އުސޫލުން އަމަލުކުރަން އަދި ގޮތެއް އަދި ކަމާގުޅޭ ސިޔާސަތެއް އެކަށައަޅާފައިނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން މިއީ ގަވާއިދުގައި ތިމާވެއްޓަށް ނަގަމުން އިސްތިޢުމާލުކުރާ އުޅެއެވެ. ނަމަވެސް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 60 ވަނަ މާއްދާގެ (ވ) ގައި "އެކަން ކޯޓަށް ހުށަހަޅަންވާނެއެވެ." މިހެން ބަޔާންކޮށްފައިވުމުން ދަރަޖަކުރަނީ މިއީ ކޯޓުން އިސްނަގައިގެން ކުރަންޖެހޭ ކަމަކަށް ވުރެ ހައްޤަކަށް/ ބަންދުކުރެވިފައިވާ ފަރާތުން ފުރިހަމަ ކުރަންޖެހޭ އިޖުރާއަތެއްކަމަށެވެ. އެހެނީ ކޯޓުން މިހެން ހުށަހެޅުމަކަށް އަދި ފުރުޞަތުދިން ހުށަހެޅުމުގެ ޤަވާއިދަކީ އިސްނަގައިގެން ކުރަންވާނެ އެއްބަސް. ކޯޓުން އިސްނަގައިގެން ކުރަންޖެހޭކަމަކަށްވުރެ ހުށަހަޅަންޖެހޭގޮތުގެ އިޖުރާ ބައެއް މާއްދާގައި ހިމަނަންޖެހިފައިވާކަމަށް ދެކެއެވެ.

---

[22] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)

49. ހަމައެއާއެކު ދައުލަތުގެ ބަންޑާރަ ނައިބުގެ "ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި އަމަލުކުރާނެ މައިގަނޑު ސިޔާސަތުތަކަށް[23] ގެ ދަށުން ސަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި [illegible] މީހުންގެ ބަންދު އަމުރު ކޮންމެ 30 ދުވަހަކުން މުރާޖަޢާކުރުމަށް ސިޔާސަތު ކަނޑައެޅިފައިވާއިރު މިސިޔާސަތުގެ ދަށުން [illegible] މުރާޖަޢާކުރުމުގެ މަސައްކަތްތަކުގައި ކުރިއަށް ގެންދަވާނެކަމާއި، މިމައްސަލައިގައި ހިނގާ [illegible] މުރާޖަޢާ[illegible] އަމުރު [illegible] ނިންމާފައިވާކަމަށް ދައުލަތުން ސަރީޢަތުގެ [illegible] ބަންދު[illegible]، އެހެންކަމުން، [illegible] [illegible] ނިންމުމެއް [illegible] [illegible] ނިންމުމުގެ [illegible] ޤާނޫނުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖަވާބެއް ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

50. ޤާނޫނުގައި ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރާނީ ވަކި ފަރާތަކުން އިސްނަގައިގެން ކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިނުވާތީ [illegible] އުސޫލެއް ކަމުގައި ދެކެމެވެ. އަދި ސަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުގައި [illegible] [illegible] [illegible] ސަރީޢަތް ނިމެންދެން ބަންދުކުރުމަށް ފުރަތަމަ ނިންމާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަމުރު މުރާޖަޢާ [illegible] ޖެހޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]/ ބަންދު [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible] [illegible] އަމުރު މުރާޖަޢާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މުއައްސަސާތަކުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

51. މިމައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible] މުރާޖަޢާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައިވިޔަސް، [illegible] [illegible] [illegible] ވިޔަސް، [illegible] [illegible] [illegible] ނުވަތަ [illegible]

---

[23] 20 ޑިސެމްބަރު 2019

ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސް ކަމުގައިވިޔަސް ސުވާލަކީ އެކަން ނުކުރުމުން ދިމާވާނެ ނަތީޖާއަކަށެވެ. މައްސިލައެއް ނިންމުމުގައި ފަރާތަކުން ޤާނޫނު މާނަކުރައްވާފައިވާ ގޮތް ނޫން ކަމަށް ބުނެ ޙައްޤުތަކެއް ހޯދުމުގައި އެފަރާތްތަކުން ތަނަވަސްކޮށް ނުދިން ސަބަބުން ބަދަލު ދޭން ޖެހޭކަން ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތަށް ވުމާއެކު ދައުލަތުގެ ޒިންމާ ވަނީ މިނިވަންކަމާއި ޙައްޤުތަކެއް ގެއްލިފައިވާ ފަރާތްތަކަށް ބަދަލު ދިނުމުގެ ނަތީޖާ ސަރުކާރުން ދޭންޖެހޭ ދައުލަތުގެ ޒިންމާއެއްކަމުގައި ދެކެމެވެ.

52. ޤާނޫނުން ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކަށް ލާޒިމުކުރާ ޒިންމާއެއް އަދާ ނުކުރާ މުޅުމުން ޒިންމާ ނަގަން ޖެހޭ ފަރާތަކީ ކާކުކަން ބަލައި އެފަރާތް ޒިންމާދާރުކުރުވުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ގޮތް ވިޔަސް އެހެނީ ކަމެއް ތަފާތުކުރުމުގެ ކުރިން ފަރާތްތަކަށް ކުރިމަތިވާ ގެއްލުމަށް ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކުން ބަދަލު ދިނުމަށް ޤާނޫނީ ގޮތުން ބަދަލު ދިނުމުގެ ގޮތެއް ނެތުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދެވަނަ ބާބުގައި ޙައްޤުތަކުގެ ތެރެއިން ފާހަގަކުރަނީ ގާއިމުވެފައިވާ ހަމަތަކަށް ފުށުއަރާކަމެކެވެ.

53. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/18 ގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 18 ވަނަ މާއްދާއާ ބަލާލާއިރު ފަރުދުން ފަށަށްކުރާކަމެއްގައިވިޔަސް ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދެވަނަ ބާބުގައިވާ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަކީ ދައުލަތުގެ ވާޖިބެއްކަމާއި މިވާޖިބު އަދާކުރުމުގައި އަރައިނުގަތުމަށް ކަން ދެނެގަނެ މިންގަނޑު ތަންފީޒުކުރުމުގެ ގޮތުން ޤާނޫނުއަސާސީއާ ފުށުއަރާ ގޮތުގައި އިސްތިސްނާ ކޮށްދޭ ނަތީޖާއެއްގެ ގޮތުން އަސާސީ ޙައްޤުގެ ނިޒާމުގައި އެކުލެވޭ އިސްތިސްނާ ދޭގޮތަށް ނިންމައިފިއެވެ. އެހެންކަމުން ކަނޑައެޅިފައިވާ ކޯޓު ދައުލަތުގެ މުއައްސަސާތަކުން ކަން ނޭނގޭން ފިޔަވަޅު އެޅުމަށް އަސާސީ ޙައްޤުގެ ތެރެއިން ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތް މިންވަރު ހަމަ ކުރުވުމުގެ ސަބަބުން ނުވާ ކަމުގައި ދެކެމެވެ.

54. އަދި ހަމަ މިފަދަ ސިފައެއްގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވޭ، ހުކުމްތަކެއްގައިވެސް އަސާސީ ޙައްޤުތަކަށް މިނުން ވަޒަންކުރެވިފައިވެއެވެ.[24] ކުރުކޮށް ދަށަށް ކޯޓު މުއައްސަސާތަކުގައި، ހުރި ނިޒާމުގައި އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން އެއް ފުރިހަމަކުރުމުގެ ފުރުސަތު ދުވެއްޖެނަމަ، ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކަށް އެކަމުގެ ނާޖާއިޒު ފައިދާ ނަގާގޮތަށް ފުރުސަތުވެދާނެ ކަމަށް. ޤާނޫނުއަސާސީގައި އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަން ދެވިފައިވަނީ އެއްވެސް ވަގުތެއް ގެއްލޭނެހެން ދެކެވޭ ގޮތަކަށް ނޫނެވެ. މިއަސާސަކީ ބަލަހައްޓާ ފާހަގަކުރެވޭ ޤާނޫނުއަސާސީގެ

---

[24] - ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/18 ގެ ޤަޟިއްޔާގެ 89 ވަނަ ޕެރެގްރާފް.

45 ވަނަ މާއްދާގައި ލިޔުން ބަންދުކުރުވުނީ ޤާނޫނުއަސާސީއާއިޚިލާފުވާގޮތުގެ ހަމިން ކަމަށް ބައްޓަންކޮށްފައިވާއިރު ބަންދުކުރުމުގައި ތަޢައް ފޮނުވާލެވުނުކަން ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅި އިޖުރާއަތުގެ ދަށުން ކޯޓުގެ 30 ދުވަހަކުން އިތުރު އަމުރެއް މުރާޖަޢާ ނުކުރުމުގެ ނަތީޖާއަކަށް ވާނީ އެދުރުވާގެ ފަހުން އެވަރު ބަންދުން ގޮތުން ދޫކޮށްލެވޭނެއެވެ. ކޯޓުއަމުރުތަކުގެ ދަށުން ބަލާ ފުރުސަތު ކޮށްދޭ މިޔާރު ހުއްދަ ކުރުމުގެ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ އަދުލު ތަންފީޛުކުރުމުގައި ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅި މުއްދަތުގައި އިޖުރާއާތުން ފުރިހަމަކުރުމުން އުނިކަމާގެ ދުވަހަށް ކޯޓު ހުކުމް، ހައިކޯޓު ހުރި ބަންދުގެ ދުވަސް ވަކި ކުރުމުގެ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަމެއް ނެތެވެ. ޤާނޫނުގައި ބަންދުކުރުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވުމުން ބަންދުން ދޫކުރުމުގެ ޤާނޫނީ ބާރު ކޯޓުގައި ހުރިކަމެވެ. އަދި ބަންދުކުރުމުގެ ޙައްޤު ކޯޓުން ދީފައިވާ ފުރުޞަތާ ގުޅޭ ކަމަކަށް ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާ އިޖުރާއަތުގެ ނަޒަރުން ބަލާއިރު އެގޮތަށް ހުރި ޙައްޤެއް ނެތެވެ.

އެވަނީ ނަތީޖާއަކަށް ވާނީ އަމުރު ފުރިހަމަވުމުގެ ކުރިން ޤާނޫނު ހިފެހެއްޓުމެވެ.

55. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ރައްކާތެރިކަމާއި ގުޅޭ މައްސަލައެއްގައި ވަނީ ބަޔާނެއް ސާބިތުކުރެވުނު ޤާނޫނީ ޙައްޤުތަކާއި ވަކިގޮތަކަށް[25] ލިޔުންތަކުގެ ސައްހަކަން ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ ފަރާތްތަކާއި ކޯޓުތަކުން އަމުރުކުރުމުގެ ޙައްޤާ ބެލުމުގައި ގެންދިޔަ ފަރާތުން ބަންދުގެ މުއްދަތު، މަޖިލީހުގެ ޤަރާރު، ބަންދުކުރުމުގެ ލިޔުން ދެވޭގޮތުގައި ބަންދުގައި ބެހެއްޓުމުގެ އިޖުރާއަތު ތަފްޞީލުކޮށްފައިވާ ގޮތުގައި ޤާނޫނީ އަސާސީ އުސޫލުތަކަށް ބަރިބަދަލެއް އަންނަނީ ނުވާނެކަމެވެ. ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރުމުގެ އިޖުރާއަތުގެ ޙައްޤު ބަލާ އަމުރުކުރުމުގެ ބަންދުކުރުމަށް ގޮތުގެ ކުރިން ކަނޑައަޅާ ޤާނޫނީ ގޮތުގެ ހުރިހާ ވަކިކުރުމެއް އަދާކުރުމެވެ. ޤާނޫނުގައި އެއް ގޮތް ތަންފީޛުކުރުމުގައި ހިމެނިފައިވާ ގޮތުގެ ބަންދުކުރުމުގެ އަސާސީ ޙައްޤުތަކާއި ޚިލާފަށް ބަލައިގަތުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމަށް އިތުރު ޤާނޫނީ އިޖުރާއަތުގެ ސަބަބުން އަމުރު ވަކިކުރެވޭނެ ޤާނޫނުގެ ތަފްޞީލަކީ ކަނޑައެޅުމުގެ ދުވަސް ދީފައިވާ ބަލަން އެކަން ސާބިތުކުރުމަށް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭނެއެވެ. ސަރީޙަކަށް ނިމުނުދުވަހުން ބަންދުގައި ހުރުމަށް ކަނޑައެޅި ލިޔުން، ކަނޑައެޅި 30 ދުވަހުގެ ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަންދު ދިގުކުރުމުގެ ވަކި ގޮތެއް ނިންމުމަށް ކޯޓަށް ދޭން އެދުމުން ބަންދުގައި ބަހައްޓަން ބޭނުން ޤާނޫނީ ދޭން އެދި ދައްކާފައިވާ ދޭން ހުށަހެޅިކަމަށް ނުވާނެއެވެ. އެކަމަށް ޤާނޫނު މި ޖިނާއީ ތަޙްޤީޤުކުރުމުގައި ލިޔުން ބޭނުން ބަންދު ތަކުގެ އެވެ ދުވަހަކަށް ދޫކޮށްލުމަށް އެދުމުން ވަކި ހިނގާދާ ނޫނީ އެދުމުގެ އަދި ދައްކާފައިވާ ބައްޕަވާ

---

[25] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/18 ޤަޟިއްޔާގެ 101 ވަނަ ޕެރެގްރާފު.

ގެއްލިގެންދާނީއެވެ. ބަންދު އަމުރު މުރާޖަޢާކުރުމެއް ނެތި ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި ހުރުން ދިގުލުން ގެއްލިގެންދާނެ އަސާސީ ޙައްޤާއި އެކަމާ ގުޅިގެން ދައްކަވާފައިވާ އެއްވެސް ޒަރީޢާއެއް ބަލައި ކަނޑައެޅިގެން ޤާނޫނު މަނާކުރާ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި ހިމެނެއެވެ. ކޯޓުގެ ބަންދުގައި ޤާނޫނުއަސާސީއާއި ގުޅިގެންވާ އެއްގޮތަށް ގޮތުގެ މަތިން ޤާނޫނު މަނިކުރާ ކަންތައް ބެލުމަށް ޤާނޫނުގެ ހުކުމްތަކުގައެވެ.

56. ޤާނޫނީ ދިރުމުގައި ހުރިހާ ކަންތައްތަކާއި ގުޅިގެން އެވަގުތަކު ކަނޑައެޅި މަނާކަން އެކަމަށް ހައްޤު ހުކުމްދެއްވާފައި ވީހިނދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ **ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ އަބްދުﷲ ސަޢީދު**[26] މައްސަލައިގައި ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ގޮތުން ބައެއް ދެރަ ހާލަތްތަކުގައި ތަޙްޤީޤުކުރާ ބައެއް ކަންކަން ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ހައްޤު ހުކުމްދިނުމުގައި ވެސް ބޭނުން ބަލައި ޤާނޫނު މަނާކުރާ ގޮތުން އަސާސީ ޙައްޤުތަކެއް ގެއްލިގެން ދިއުން ހުއްޓުވުމަކީ ދެމެހެއްޓުމަށް ޒިންމާވާކަމަށް ފާހަގަކުރެވިފައިވެއެވެ.[27] ޤާނޫނުން ގޮވައިލާ ހުރިހާ ކަންތައް ބުނެވެން ނުވަތަ ޒިންމާއެއް ގެންނަވާށެވެ، އޮތުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ ބަންދުގައިވާ ފަރާތް ބަންދުގައި ހިފެހެއްޓުމަށް ފަދަ ހައްޤު ހުކުމްދިނުމުގެ މަރުޙަލާގައި، މުޤައްރާނުލުމަށް ނިޔާއަށް ނުވަތަ ގޮތުގައި ޤާނޫނާ ވިސްނަވާ ފެންވަރު، ނިކުތުން ނިޔާޔަށް، ޖިނާއީ އިޖުރާއާތު ޤާނޫނުގެ އަނެއް ފަރާތަށް ސަބަބަކީ ނިމެނިގެން ބަންދުގައި ބަހައްޓައިގެން ހުރި މުއްދަތު ހިނދުކުރާވާ އަސާސީ ޙައްޤު ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ ގަވާއިދު 3 ވަނަ އިސްތިސްނާ ފާހަގަކުރި އެވަގުތު ބަންދުގެ 30 ދުވަހުގެ ފަހުން އިތުރުކުރުމަށް އެދޭނަމަ ފާހަގަކުރި މުޤައްރާނުލުމަށް ޝަރީޢަތް ސަބަބާ ކޯޓުން ހިނދުކުރުމަށް ގައިގައި ދެނެއެވެ. އަދި އެއީ ކިތަންމެ ބޮޑު ހާލަތެއްގައިވެސް މިފަދަ މުޤައްރާނުލުމަށްނެތި ކުށުގެ ތުހުމަތުގައި އެއްވެސް ދުވަހަކު ބަންދުން ބޭރު ދުވަސްތަކެއް ހަމަކޮށް ބަލައިގަތުމަކީ ޤާނޫނުގެ ދަށުގައި ދެނެއެވެ. އެހެންކަމުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ބެންޗު ދިރި ފާހަގަކުރެއްވި ދުރުން ބޭނުންކުރެވޭ ހައްޤު ހުކުމްދިނުމުގެ ނިޔާގައި މިފަދަ ހާލަތުގައި ހައްޤުމީހާ ގޮތުގައި ހުރިހާ ދުރުން ބަންދުގައި ހުރި މީހާގެ އަސާސީ ޙައްޤު ހިފެހެއްޓުމުގެ ނިޔާގައި ނުކުތާތެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 45 ވަނަ މާއްދާއާއި 49 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޙައްޤު ހިނދުކުރުމަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުން މުޤައްރާނު ކަނޑައަޅާ ޝަރީޢަތުން އިޖުރާއާތުގެ ފުރިހަމަކުރުމަށް އޮތުމުން، އެ އަސާސީ ޙައްޤު ހިފެހެއްޓުން ގޮތުން އެޤާނޫނު މަނާކުރާ

---

[26] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/30 ޤަޟިއްޔާ

[27] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/30 ޤަޟިއްޔާގެ 28 ވަނަ ނުކުތާ.

ޝާއިޢުކުރުން އެޤާނޫނުގެ ތަރަހައިގެ ތެރެއިން ނޫނީ ލިބިގެން ނުވާނެއެވެ. އެހެންނަމަވެސް ޤާނޫނުން ބާރު ލިބިގެން ހެދިފައިވާ ގަވާއިދުގެ ދަށުން މިކަން ކުރުމުގެ އިޖުރާއަތުތަކެއް ބަޔާންކޮށްފައިވާތީއެވެ. އަދި އެގޮތަށް ގަވާއިދުގެ 30 ދުވަހުގެ މުއްދަތު ކަނޑައަޅާފައިވަނީ ނިޔާކުރުމަށްފަހު، 30 ދުވަހުގެ މުއްދަތު ކަނޑައަޅާފައިވާ ހުކުމް ކަމަށް ފެނެއެވެ.

ސަބަބަކަށް ބަލާއިރު ކުރިން ހުށަހެޅި ނުތަކެއް ކަމަށް ފެނެއެވެ.

57. މިމައްސަލައިގައި ޙުސައިން ޝަރީފް ފަރާތުން ހުށަހަޅަމުން އިސްތިއުނާފުކުރާ އަމުރަށް ފަހަރަކު ކަމަކަށް އިސްތިއުނާފުކުރެވޭ ޢަދާލަތުގެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/09 ގެ ނިންމުން، ނިންމާފައިވަނީ، ކޯޓުގެ ޤަވާޢިދުގެ 45 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ ގޮތުގެ ކުރިން ބަޔާންކޮށްފައިވާ، ސަބަބުތަކުން ކަމަށްބަލައި އެކަން ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމަށް، ވީމާ އިޖުރާއަތުގެ ގަވާއިދުގެ 3 ވަނަ އިސްތިސްނާ އަދާކުރަން ވާން ބާކީވުން ހުރިގޮތުން 30 ދުވަހުގެ މުއްދަތުގައި ޝަރީޢަތުގެ ނަންބަރު 145-J/MA/2020/893 އަމުރު މުރާޖަޢާ ކުރުމަށްފަހު، އެމުއްދަތު ފަހަނައަޅާ ބާކީވުން ހުރިގޮތުން ޙުސައިން ޝަރީފް ކުރިމަތީގައި ބަންދުކުރުމަށްފަހު ޤާނޫނު އެކަށީގެންވާ ގޮތުގެ މަތިން ނުނިންމާފައެވެ.

58. ޙުސައިން ޝަރީފް ފަރާތުން ދެވަނައަށް އިސްތިއުނާފްގައި، އަރުވާލާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ކުރަން ޖެހޭ، ޙުސައިން ޝަރީފް ގެ މަސައްކަތް ހުއްޓާލުމަށް މިމައްސަލައިގައި ޙުސައިން ޝަރީފް ކުރިމަތީގައި ބަންދުކުރުމަށްފަހު ސަބަބުން އެއް ކަމަށް ހުއްޓުވުމަށް ފުރުޞަތުދިނުމުގެ އެއްގޮތް ކުރިމަތިކުރަން ގެރެށް ނިންމުމަށް އަދި ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށްފަހު ހުއްޓުމުގެ ޤާނޫނީ މަސްއޫލިއްޔަތު އޮންނަ ގޮތަށް ކަމެއް، ޙުސައިން ޝަރީފް ގެ ފަރާތުން މިއުޅުން ފުރުޞަތު ހުއްޓުމުން އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތްތަކުގައި އެއްބަސްވުމެއް، ބިނާކުރި ގާނޫނީ ނިޔާގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އުސޫލުތަކާއި އެއްގޮތްވާގޮތަށް ކުރިން ޙުސައިން ޝަރީފް ހުކުމްކުރަނީ/ބަންދުކުރުމުގެ ހުކުމް އެއް ކަމުގައި ނުނިންމާފައެވެ.

ޙުކުމް:

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގައި ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B10/AM/2020/09 ކޯޓު އަމުރު މުރާޖަޢާކޮށް ނިންމި ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެންނާނެވަރެއް ނެތްކަމަށް މި ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ އަޣްލަބިއްޔަތުން ކަނޑައަޅައި، ޙުކުމްކޮށްފީމެވެ.